

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลกับเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2476 - 2482 Changes in Forms in Government Lottery Issuance and Thai Economy, 1933 - 1939¹

สรวรยา มงคลวรเดช* และ ศิริพร ดาบเพชร**

Sawanya Mongkolworadach and Siriporn Dabphet

วันรับบทความ 18 มีนาคม 2563 / วันแก้ไขบทความ 23 มิถุนายน 2563 / วันตอบรับบทความ 2 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2476 - 2482 โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานชั้นต้นจากกระทรวงต่าง ๆ เกี่ยวกับสลากกินแบ่งรัฐบาล รวมถึงบทความและวิทยานิพนธ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ในช่วง พ.ศ. 2476 - 2482 ซึ่งเป็นช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงช่วงเริ่มต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 สลากกินแบ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทย เพราะการออกสลากกินแบ่งเป็นวิธีการที่รัฐใช้แสวงหารายได้ เพื่อใช้ในการปฏิรูปและป้องกันประเทศ ขณะเดียวกัน สภาวะเศรษฐกิจของไทยและของโลกในช่วงเวลานั้นมีส่วนกำหนดนโยบายของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับสลากกินแบ่งรัฐบาล ที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการออกสลาก จากการออกในวาระโอกาสพิเศษมาเป็น การออกสลากประจำเพื่อหารายได้เข้ารัฐให้มากขึ้น เมื่อการปรับเปลี่ยนนโยบายตามสภาวะเศรษฐกิจช่วยให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล สามารถแสวงหารายได้ได้ตามที่รัฐต้องการ จึงทำให้รัฐออกสลากกินแบ่งแบบประจำมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ สลากกินแบ่งรัฐบาล, ลอตเตอรี่, สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ของสรวรยา มงคลวรเดช เรื่อง ความสำคัญของหวยต่อเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 - 2482 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

อีเมล sawanya29mongx@hotmail.com

**รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

This article focuses on changes in the forms of government lottery issuance in relation to the Thai economy from 1933 to 1939. This study was conducted by using primary evidence from various ministries regarding the state lottery, including other associated articles and dissertations.

The results revealed that during the period from 1933 to 1939, or from the period of the administrative change in 1932 to the beginning of the Second World War, the lottery was important to the Thai economy because lottery issuance is a method that the state applies to increase the income to compensate for the loss of reforms and national defense. In the meantime, Thai and global economic conditions contributed to the government's determination of policy on lottery operations. Lotteries were issued on special occasions to seek more revenue. Changes in policy, according to economic conditions, allowed the Government Lottery Office to increase income as required resulting in the issuance of lottery on regular basis in the present.

Keywords: Government lottery, Lottery, Government Lottery Office

1. บทนำ

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นกิจการรัฐวิสาหกิจที่คนทั่วไปรู้จักดี และออกสลากกินแบ่งรัฐบาลจำหน่ายเป็นประจำเดือนละ 2 ครั้ง คนไทยนิยมซื้อสลากกินแบ่ง เรียกกันทั่วไปว่า “เล่นหวย” ซึ่งในความเป็นจริง คำว่า “หวย” กับ “สลากกินแบ่ง” มีความแตกต่างกัน สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้นำข้อดีและค่านิยมของหวยไทยมาพัฒนาเพื่อดึงดูดเงินจากประชาชนเข้ามาเป็นรายได้ของรัฐ สลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นการพนันที่ถูกกฎหมายที่ได้รับความนิยมและสร้างรายได้ให้แก่รัฐเป็นจำนวนมาก โดยเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่นำส่งรายได้แผ่นดินสูงเป็นอันดับหนึ่งใน พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2562: www.sepo.go.th) คำว่า “สลากกินแบ่ง” มีการใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 แต่คนทั่วไปยังนิยมเรียกทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า ลอตเตอรี่ (Lottery) และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2482 เพื่อดำเนินการออกสลากอย่างเป็นระบบและสามารถควบคุมการแสวงหารายได้ที่มากขึ้น เคยมีการออกสลากกินแบ่งในช่วง พ.ศ. 2460 - 2466 และหยุดชะงักไป 10 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2466 - 2475 เมื่อรัฐกลับมาออกสลากกินแบ่งอีกครั้งใน พ.ศ. 2476 จึงดำเนินการอย่างจริงจังโดยเปลี่ยนจากการออกในวาระพิเศษมาเป็นการออกสลากแบบประจำ โดยมีเป้าหมายเพื่อหาเงินเข้ารัฐ และกลายเป็นรูปแบบการแสวงหารายได้ของรัฐมาจนทุกวันนี้

การศึกษาเกี่ยวกับสลากกินแบ่งรัฐบาลเก่าที่ผ่านมามีผู้ศึกษาในประเด็นพัฒนาการของสลากกินแบ่งในรัฐบาลต่าง ๆ และประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ในเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค เป็นต้นว่า งานเขียนเรื่อง **วิชาอาชีพชาวสยาม** (อรสรา สายบัวและพันธุธร จงประสิทธิ์, 2551: 89-104) เสนอข้อมูลอาชีพที่เกี่ยวข้องกับหวยในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น ขุนบาล เสมียนเขียนหวย นักเลงโพยยกวน งานเขียนของเทพชู ทัตทอง (2544: 2-5) เรื่อง **ลอตเตอรี่เมื่อแรกมีในเมืองไทย** และ **ลอตเตอรี่ในสยาม** ของอานนท์ ตรีงตรีชาติ (2558: 24-31) เสนอข้อมูลเรื่องพัฒนาการของลอตเตอรี่อย่างเข้าใจง่าย ส่วนอรรัง อุดมไพจิตรกุล (2541: 15-30) ในเรื่อง **หวย หวย หวย** เสนอมุมมองด้านเศรษฐกิจกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่ทำให้รัฐใช้วิธีแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งเป็นการลงทุนน้อยที่ได้ผลตอบแทนที่สูง (lottery schemes) ผ่านประวัติศาสตร์ของหวยแบบสังเขป นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาพฤติกรรมของผู้ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน โดยเสนอมุมมองต่าง ๆ ของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือการซื้อหวยใต้ดิน เช่น **บทบาทของความเชื่อโชคลางต่อพฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยใต้ดินของผู้บริโภคชาวไทย** (ธีรานุช พุคศักดิ์ศรีกิจ, 2557: 1348-1361)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า งานส่วนใหญ่กล่าวถึงหวยหรือสลากกินแบ่งในเชิงสารคดี หรือศึกษาในเชิงพฤติกรรมผู้บริโภค แต่ยังไม่มียงานที่ศึกษาถึงผลทางเศรษฐกิจของสลากกินแบ่งรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2476 - 2482 อย่างชัดเจน งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความสำคัญของสลากกินแบ่งรัฐบาลที่มีต่อเศรษฐกิจไทยในช่วง พ.ศ. 2476 - 2482 ซึ่งเป็นช่วงที่การออกสลากกินแบ่งรัฐบาลเริ่มมีมาตรฐานและออกเป็นประจำเพื่อประโยชน์ในการหารายได้เข้ารัฐ บทความนี้ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลมาเป็นการระดมทุนมาใช้ในกิจการของรัฐ โดยพิจารณาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสถานการณ์การเมืองทั้งภายในและภายนอก รวมถึงวิเคราะห์ผลทางเศรษฐกิจเมื่อรัฐได้รับรายได้จากการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลจนนำมาสู่การจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลใน พ.ศ. 2482 เพื่อดำเนินการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลอย่างเป็นระบบและเป็นประจำมาจนถึงปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสลากกินแบ่ง จากการออกในวาระพิเศษสู่การออกแบบประจำ ใน พ.ศ. 2476 - 2482
2. ศึกษาความสำคัญทางเศรษฐกิจของสลากกินแบ่งรัฐบาลใน พ.ศ. 2476 - 2482

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ที่เน้นการค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งหลักฐานชั้นต้นจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้แก่ เอกสารกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงมหาดไทย รายงานการเงินและงบประมาณ การตรวจสอบบัญชี และเอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี และหลักฐานชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ และบทความจากวารสารต่าง ๆ

แล้วจึงตีความและวิเคราะห์จากหลักฐานขั้นต้น และชั้นรอง นำเสนอและอภิปรายในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ตามลำดับเหตุการณ์ และใช้ข้อมูลตัวเลขและสถิติร่วมในการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล

ความนำ

การออกสลากหรือลอตเตอรี่ในไทยมีขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2417 ในงานเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453) เป็นการออกลอตเตอรี่ครั้งเดียวตลอดรัชกาล ขณะนั้น หวย ก.ข. ยังเป็นที่นิยมของทุกชนชั้น การเล่นลอตเตอรี่ในสมัยนี้จึงเล่นตามแบบวัฒนธรรมตะวันตก เพื่อหารายได้ช่วยเหลือพ่อค้าที่นำสินค้ามาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์และเพื่อความรื่นเริง ต่อจากนั้นช่วง พ.ศ. 2460 - 2466 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468) จึงมีการออกลอตเตอรี่อีกครั้ง การออกลอตเตอรี่แต่ละครั้งต้องผ่านการพิจารณาจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติก่อนจึงจะสามารถดำเนินการได้ ดังหลักฐานที่บันทึกเมื่อ พ.ศ. 2462 ว่า

“...บุคคลหรือหน่วยงานที่ขออนุญาตทำการออกลอตเตอรี่ต้องเชื่อถือได้ ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตน การออกลอตเตอรี่ต้องเป็นในลักษณะของการบำรุงการกุศล ทั้งนี้ ต้องแบ่งรายได้ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสลากที่ขายได้ให้แก่รัฐ และการอุดหนุนต้องมาจากการร้องขอของรัฐบาลหรือได้รับการอนุมัติจากรัฐบาล...”

(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2462: ม ร.6 บ.11/1)

ดังนั้น การออกลอตเตอรี่ในระยะแรกเป็นการเล่นเฉพาะกลุ่มหรือสมาชิกของสโมสรต่าง ๆ เพื่อหารายได้ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือสโมสรต่าง ๆ โดยมีภาพลักษณ์ในเชิงสาธารณกุศล การออกลอตเตอรี่เพื่อการกุศลต่าง ๆ เช่น เพื่อบำรุงการศึกษา เพื่อบำรุงหน่วยงานแพทย์และพยาบาล ทั้งยังสร้างรายได้ให้กับรัฐผ่านการเก็บส่วนแบ่งหรือค่าดำเนินการออกลอตเตอรี่จากหน่วยงานหรือองค์กรที่ดำเนินการ นอกจากนี้ หน่วยงานที่ดำเนินการออกลอตเตอรียังมีรายได้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของตนโดยไม่ต้องร้องงบประมาณจากรัฐ

การออกสลากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหยุดไปตั้งแต่ พ.ศ. 2466 เนื่องจากการทุจริตเงินรางวัลลอตเตอรี่เสียปล่า่านบาท ซึ่งสร้างความเสียหายและการวิพากษ์วิจารณ์ต่อการออกในเชิงลบ จนกระทั่งใน พ.ศ. 2476 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะรัฐบาลและกลุ่มผู้นำเก่าเห็นควรให้มีการหาเงินจากการออกสลากกินแบ่งใหม่ เพื่อให้รัฐบาลมีรายได้ในสภาวะการณ์ที่เศรษฐกิจของโลกและเศรษฐกิจของประเทศกำลังประสบกับปัญหา

4. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยสามารถแบ่งรูปแบบการออกสลากเป็นสองช่วงใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เศรษฐกิจไทยกับการกลับมาออกลอตเตอรี่ใน พ.ศ. 2476 - 2477

1.1 การออกสลากโดยหน่วยงานของรัฐอย่างหลากหลายเพื่อเพิ่มรายได้เฉพาะกิจ

เศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477) ประสบปัญหาความยากลำบากต่อเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยปัญหาการคลัง การผลิตข้าวที่ไม่เพียงพอต่อการบริโภคและการส่งออก ทำให้สูญเสียรายได้จากสินค้าออกสำคัญ ปัญหางบประมาณขาดดุลดัดต่อกันใน พ.ศ. 2465 - 2468 รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาด้วยการกำหนดภาษีใหม่เพื่อเพิ่มรายได้และตัดทอนรายจ่ายของกระทรวงต่าง ๆ แม้จะสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ชั่วคราว แต่ยังคงส่งผลกระทบต่อเนื่องมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชสมัยนี้งบประมาณขาดดุลใน พ.ศ. 2468 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของการครองราชย์ แม้ว่ารัฐบาลแก้ปัญหาเศรษฐกิจด้วยการตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การเก็บภาษีสินค้าฟุ่มเฟือย เพื่อให้งบประมาณกระเตื้องขึ้น แต่ใน พ.ศ. 2472 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก (The Great Depression) ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำลงไปอีก ตั้งแต่ พ.ศ. 2472 - 2474 เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก งบประมาณของประเทศมีรายจ่ายมากกว่ารายรับติดต่อกันหลายปี ประกอบกับนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การลดข้าราชการออก ตลอดจนกระแสแนวคิดประชาธิปไตยที่แพร่หลาย ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ปัญหาเศรษฐกิจถือเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในเวลานั้น เพราะเกิดความตกต่ำมาตั้งแต่ พ.ศ. 2472 โดยในปีนั้นรัฐบาลขาดดุลในงบประมาณแผ่นดินประมาณ 8,500,000 บาท (Department of General Statistics, Ministry of Finance, 1932: 194-195) และยิ่งขาดดุลง่าย ๆ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะลำบาก รัฐบาลใหม่ที่ขึ้นมาดูแลจำเป็นต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจและมีการจัดการเพื่อแสวงหารายได้ในทางปฏิรูปประเทศ เพื่อใช้ในกิจการต่าง ๆ ของรัฐให้ได้รวดเร็วและมากที่สุด การออกสลากกินแบ่งหรือลอตเตอรี่ เป็นวิธีหนึ่งที่ถูกนำเสนอขึ้นมาเพื่อจัดหาทุนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศใน พ.ศ. 2476 (ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ชัดติยา กรรณสูต, 2518: 234-357) ทำให้มีการออกลอตเตอรี่อีกครั้งใน พ.ศ. 2476 หลังจากที่ยุติไป 10 ปี หลังจากเกิดเหตุการณ์ทุจริตลอตเตอรี่เสือป่าล้านบาทของพระยานนทีเสนาสุเรนทรภักดี (แม็ก เคียนเสวี) เมื่อ พ.ศ. 2466 (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2466: สบ. 2.52/167)

รัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา (พ.ศ. 2475 - 2476) ได้อนุมัติให้มีการออกลอตเตอรี่สภากาชาดสยาม โดยมีกำหนดออกสลากรางวัลในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ในเวลานั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาเงินช่วยเหลือคนชื่อนาธา และเป็นค่าใช้จ่ายในงานสาธารณประโยชน์ พิมพ์จำหน่ายจำนวน 500,000 ฉบับ จำหน่ายฉบับละ 1 บาท การออกลอตเตอรี่ครั้งนี้ประสบความสำเร็จ สามารถจำหน่ายได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่งผลให้มีการออกลอตเตอรี่อีกหลายครั้งอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2476 - 2489 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลต้องดำเนินการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกตั้งแต่ พ.ศ. 2472 -

2474 และต่อมาเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482 - 2488) ทำให้รัฐต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อหาเงินจากการจำหน่ายลอตเตอรี่ให้ได้มากที่สุด

การออกสลากกินแบ่งเมื่อ พ.ศ. 2476 นั้น ในเบื้องต้นเป็นการออกสลากเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การช่วยคนไร้โอกาสของสลากสภาอากาศ การหาเงินชดเชยของกรมสรรพากร การเผยแพร่เรื่องรัฐธรรมนูญ ต่อมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2477 จึงเริ่มออกสลากกินแบ่งโดยกำหนดเป็นงวดประจำ เช่น ลอตเตอรี่พิเศษรัฐบาลออกทุก 4 เดือน สลากกินแบ่งเทศบาลจังหวัดออกทุกวันที่ 5 ของเดือน จากข้อมูลในตารางที่ 1 ทำให้ทราบว่าในช่วง พ.ศ. 2476 - 2489 มีการออกลอตเตอรี่ 6 แบบ เรียกชื่อปนกันไปทั้งลอตเตอรี่และสลากกินแบ่ง ได้แก่ ลอตเตอรี่สภาอากาศสยาม สลากกินแบ่งรัฐธรรมนูญ ลอตเตอรี่สรรพากรรัฐบาลสยาม ลอตเตอรี่รัฐบาลสยาม และ สลากกินแบ่งเทศบาลจังหวัด

ตารางที่ 1 การออกลอตเตอรี่ในช่วง พ.ศ. 2476 - 2477

พ.ศ.	ชื่อ	วัตถุประสงค์	จำนวนที่พิมพ์ (ฉบับ)	จำหน่ายฉบับละ (บาท)	วันที่ออก
2476	ลอตเตอรี่สภาอากาศสยาม	ช่วยคนไร้โอกาส สาธารณประโยชน์	500,000	1	1 เม.ย. 2476
2476	สลากกินแบ่ง รัฐธรรมนูญ	เชิดชูและเผยแพร่ รัฐธรรมนูญ			
2476	ลอตเตอรี่สรรพากร	หาเงินชดเชยเงิน	1,000,000	1	งวดที่ 1
- 2480	รัฐบาลสยาม (กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง)	รัชชูปการที่ขาดไป			
2477	ลอตเตอรี่พิเศษรัฐบาล	หารายได้จากผู้มีฐานะ ดีหรือผู้มีรายได้ประจำ			4 งวด (4เดือน/1งวด)
- 2480	สยาม				
2477	สลากกินแบ่งเทศบาล	บำรุงเฉพาะจังหวัด	200,000	1	ทุกวันที่ 5 ของ
- 2480	จังหวัด	บางจังหวัดรวมกับ จังหวัดอื่น ๆ ในกรณีที่ ขายได้น้อย			เดือน

ที่มา: รวบรวมเนื้อหาจากหนังสือ 50 ปี สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล: หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาส วันสถาปนาครบรอบห้าสิบปี วันที่ 5 เมษายน 2532

การออกลอตเตอรี่ใน พ.ศ. 2476 - 2477 มีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณกุศลต่าง ๆ ในงานรื่นเริงหรืองานเฉลิมฉลอง เช่น งานกาชาด พ.ศ. 2476 มีการออกลอตเตอรี่สภากาชาดสยาม เพื่อสนับสนุนการศึกษาของแพทย์และพยาบาล สลากกินแบ่งรัฐธรรมนูญออกในงานเฉลิมฉลองครบรอบการพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อ พ.ศ. 2476 ต่อมาจึงออกเพื่อส่งเสริมรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังมีการออกลอตเตอรี่ในงานรื่นเริงต่าง ๆ เพื่อแสวงหาเงินใช้ในการจัดกิจกรรมนั้น และแบ่งรายได้เพื่อการกุศล ตั้งแต่ พ.ศ. 2477 เป็นต้นมา รัฐเริ่มกำหนดจำนวนงวดในการออกลอตเตอรี่อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การออกลอตเตอรี่ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เป็นต้นมาเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและเพื่อแสวงหารายได้ในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานรัฐเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เอกชนขออนุญาตออกลอตเตอรี่ ต่างจากในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่หน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือบุคคลทั่วไปสามารถดำเนินการได้โดยผ่านการขออนุญาตมาตลอด

1.2 การแสวงหารายได้ทางเศรษฐกิจกับสลากกินแบ่งรัฐบาลแบบประจำ

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2477 เป็นต้นมา หน่วยงานรัฐเริ่มใช้นโยบายการหารายได้จากการออกลอตเตอรี่แบบประจำ โดยกำหนดงวดในการออกลอตเตอรี่ เริ่มจากลอตเตอรี่พิเศษรัฐบาลสยาม ที่กำหนดงวดการออกทุก 4 เดือน และสลากกินแบ่งของเทศบาลที่มีการออกเดือนละครั้ง เพราะสามารถสร้างรายได้ในทุก ๆ ครั้งที่มีการออกสลากกินแบ่ง เห็นได้จากการออกลอตเตอรี่สรรพากรรัฐบาลสยาม พ.ศ. 2476 ที่แบ่งการออกสลากเป็นงวด ในงวดที่ 1 กำหนดที่จะหาเงิน 1,000,000 บาท จึงพิมพ์สลากจำหน่ายจำนวน 1,000,000 ฉบับ โดยกำหนดให้ออกสลาก 3 งวด นอกจากนี้ ยังมีการออกลอตเตอรี่พิเศษรัฐบาลสยามควบคู่กันไป โดยในการออกลอตเตอรี่พิเศษรัฐบาลสยาม ทำการออกลอตเตอรี่ทุก 3 เดือน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือหาเงินให้ได้ 1,000,000 บาท สำหรับการออกลอตเตอรี่พิเศษรัฐบาลสยาม หากขายได้ครบทั้ง 4 งวดจะมีรายได้สุทธิ 580,500 บาท การออกลอตเตอรี่โดยแบ่งเป็นงวด ๆ เช่นนี้ จะช่วยหารายได้ให้ได้มากขึ้น แม้ว่าในแต่ละงวดจะขายได้ไม่กี่ตาม

นอกจากกระทรวงการคลังแล้ว กระทรวงมหาดไทยออกสลากกินแบ่งจำหน่ายด้วย เรียกว่า สลากกินแบ่งบำรุงเทศบาล จัดเป็นการออกแบบประจำเช่นเดียวกัน โดยจำหน่ายเป็นรายเดือน และออกรางวัลทุกวันทั้งนี้มีการจัดงานรื่นเริงที่ศาลากลางจังหวัดในวันที่ 3-5 ของทุกเดือน ขณะที่สลากกินแบ่งเทศบาลทั่วไปจะออกเป็นงวด แต่ละงวดห่างกัน 4 เดือน กล่าวได้ว่าสลากกินแบ่งเทศบาลทั่วไปออกปีละ 3 ครั้ง ประกาศรางวัลในระหว่างวันที่ 3-5 ถ้าหากเดือนใดตรงกับงานกาชาด จะทำการออกรางวัลในงาน ขณะเดียวกันสลากกินแบ่งของกระทรวงมหาดไทยจะไม่ทำการออกรางวัลในเวลาเดียวกันกับกระทรวงการคลัง มีหลักฐานที่กล่าวถึงการเล็งเวลาการออกสลากกินแบ่งเทศบาลจังหวัดไม่ให้ตรงกับสลากกินแบ่งของกระทรวงการคลัง ความว่า “...ควรเริ่มจำหน่ายสลากกินแบ่ง ในต้นเดือนกันยายน ตุลาคม และกำหนดออกในเดือนตุลาคม พฤศจิกายน และเดือนต่อ ๆ ไป ยกเว้นเดือนสิงหาคมกับธันวาคม ซึ่งเป็นเดือนที่ออกสลากกินแบ่งของกระทรวงการคลัง...” (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, 2532: 35)

นอกจากสลากกินแบ่งเทศบาลจังหวัดแล้ว สลากกินแบ่งเทศบาลทั่วไปก็ต้องเล็งเวลาการออกสลากกินแบ่งไม่ให้ตรงกับกระทรวงการคลังเช่นกัน ทั้งนี้มีหลักฐานส่วนหนึ่งระบุว่าสลากกินแบ่งของกระทรวง

การคลังและกระทรวงมหาดไทยออกคนละเวลา “1. กำหนดการออกจำหน่ายและเก็บต้นข้าว ควร กำหนดให้ออกเป็น 3 งวด ๆ ละ 4 เดือน ในปีหนึ่งออก 3 ครั้ง และควรเริ่มจำหน่ายเมื่อกระทรวงการคลังออกสลากกินแบ่งครั้งที่ 2 ในเดือนธันวาคมศกนี้แล้ว...” (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, 2532: 36)

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า สลากกินแบ่งของกระทรวงการคลังในช่วง พ.ศ. 2476 - 2482 นั้น ประกาศรางวัลปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในเดือนสิงหาคม และครั้งที่ 2 ในเดือนธันวาคม ส่วนเดือนอื่น ๆ มีกำหนดการออกสลากของกระทรวงมหาดไทยไทยสลับกันไป ดังที่แสดงข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลแสดงการออกสลากกินแบ่งของกระทรวงการคลังและกระทรวงมหาดไทย

เดือน	สลากกินแบ่งของ กระทรวงการคลัง	สลากกินแบ่งเทศบาล จังหวัด (กระทรวงมหาดไทย)	สลากกินแบ่งเทศบาล ทั่วไป (กระทรวงมหาดไทย)
มกราคม		/	/
กุมภาพันธ์		/	
มีนาคม		/	
เมษายน		/	
พฤษภาคม		/	/
มิถุนายน		/	
กรกฎาคม		/	
สิงหาคม	/		
กันยายน		/	/
ตุลาคม		/	
พฤศจิกายน		/	
ธันวาคม	/		

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ 50 ปี สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล: หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาส วันสถาปนา
ครบรอบห้าสิบปี วันที่ 5 เมษายน 2532

จากข้อมูลตารางที่ 2 สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการที่ทั้ง 2 กระทรวงเล็งเวลาการออกสลากไม่ให้ตรงกัน เพื่อให้ผู้ซื้อสลากมุ่งซื้อสลากของแต่ละงวดโดยตรง ไม่แย่งรายได้ซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันจะเห็นได้ว่าสลากกินแบ่งเทศบาลของกระทรวงมหาดไทยออกตรงกัน 3 ครั้ง เนื่องจากสลากกินแบ่งเทศบาลทั้งจังหวัดและทั่วไปเป็นการดำเนินการภายในจังหวัด จำนวนสลากที่ออกพอดีกับการจำหน่าย ไม่มากเกินไปหรือน้อยจนเกินไป หากจำหน่ายได้ไม่หมด สามารถนำไปรวมกับจังหวัดอื่น ๆ เพื่อดำเนินการออกสลากได้ นอกจากนี้เวลาการออกสลากที่ไม่ตรงกันของกระทรวงการคลังกับมหาดไทย ส่งผลให้รัฐบาลได้รับเงินเพิ่มมากขึ้น

เนื่องจากรายได้จากการออกสลากกินแบ่งเทศบาลของกระทรวงมหาดไทยจะถูกแบ่งรายได้เป็นค่าภาษีให้แก่รัฐร้อยละ 10 ของรายได้จากสลากที่จำหน่าย ในขณะที่เทศบาลและจังหวัดได้เงินจากการออกลอตเตอรี่ร้อยละ 20

การออกสลากกินแบ่งเทศบาลของกระทรวงมหาดไทยทำรายได้ให้แก่แต่ละจังหวัดเพื่อใช้ในการบำรุงสาธารณูปโภคในจังหวัด เช่น จังหวัดพิษณุโลก ใน พ.ศ. 2477 - 2478 มีรายได้จากสลากกินแบ่งเทศบาลทั่วไป 2,034 บาท และจากสลากกินแบ่งเทศบาลจังหวัด 10,445 บาท รายได้จำนวนดังกล่าวถูกนำไปใช้สร้างตลาดสดและซ่อมแซมถนนในจังหวัด หรือในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีรายได้มากที่สุดจากการออกสลากกินแบ่งเทศบาลทั่วไป 2,066.70 บาท และรายได้จากสลากกินแบ่งเทศบาลจังหวัดอีก 57,511 บาท ได้นำไปใช้ซ่อมแซมสาธารณูปโภคของจังหวัด และการสร้างสุขาเสนา (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2477-2481: มท. 5.16.11.) เป็นต้น การออกสลากของกระทรวงมหาดไทยสิ้นสุดใน พ.ศ. 2480 ต่อมาใน พ.ศ. 2482 กระทรวงมหาดไทยได้โอนย้ายงานการออกสลากทั้งหมดรวมถึงคณะกรรมการการออกสลากกินแบ่งให้กระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด และในปีเดียวกันนี้กระทรวงการคลังได้ตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ออกสลากกินแบ่งโดยตรง คือ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งตรงกับช่วงที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481 - 2487) มีนโยบายส่งเสริมและลงทุนในกิจการต่าง ๆ ดังนั้นการดำเนินการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ

2. การออกสลากกินแบ่งรัฐบาลภายหลังการจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเมื่อ พ.ศ. 2482

การออกสลากกินแบ่งรัฐบาลภายหลังการจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเมื่อ พ.ศ. 2482 เป็นการออกสลากกินแบ่งแบบประจำเช่นเดียวกับในปัจจุบัน เพียงแต่มีการปรับเปลี่ยนระยะเวลาและจำนวนงวดของการออกสลากไปตามสถานการณ์แวดล้อม เหตุการณ์ทางการเมือง เช่น สงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ล้วนมีส่วนต่อการปรับเปลี่ยนจำนวนงวดในการออกสลาก หรือแม้กระทั่งจำนวนสลากที่ออกในแต่ละงวดก็ไม่เท่ากันดังข้อมูลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนงวดในแต่ละปีของสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2482 - 2489

พ.ศ.	ชื่อ	จำนวนงวด (งวด/เดือน)	จำนวนสลาก (ฉบับ/เดือน)	จำหน่ายฉบับละ (บาท)
2482	สลากกินแบ่งรัฐบาล	1	500,000	1
2485	สลากกินแบ่งรัฐบาล	2	400,000 - 500,000	1
2486	สลากกินแบ่งรัฐบาล	2	400,000 - 600,000	2
2489	สลากกินแบ่งรัฐบาล	3	400,000	2

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ 50 ปี สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล: หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาส วันสถาปนา

ครบรอบห้าสิบปี วันที่ 5 เมษายน 2532

การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2482 - 2485 ทำรายได้ไม่ดี สาเหตุหนึ่งเพราะสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างเต็มที่ใน พ.ศ. 2484 - 2489 ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าว งบประมาณแผ่นดินขาดดุลเพิ่มขึ้นทุกปี (อุบล จิระสวัสดิ์, 2517: 281) มีรายจ่ายโดยเฉพาะทางการทหารเพิ่มขึ้น ขาดรายได้จากภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลัก รวมถึงประสบปัญหาค่าเงินบาทที่ลดลง ทำให้รัฐต้องเพิ่มภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำรายได้จากทางอื่น ๆ เพิ่มขึ้น นโยบายการออกสลากกินแบ่งให้มากขึ้นจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่รัฐนำมาแสวงหารายได้จากประชาชน โดยปรับเปลี่ยนการออกสลาก จากเดือนละ 1 งวด เป็นเดือนละ 2 งวด ใน พ.ศ. 2485 ซึ่งทำรายได้ได้ดีกว่า เพราะรัฐสามารถจำหน่ายสลากกินแบ่งได้มากกว่าเดิม โดยทำรายได้ประมาณร้อยละ 50 ของจำนวนสลากที่พิมพ์จำหน่าย (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, 2532: 40) ในปีต่อมาได้ขึ้นราคาจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล จากฉบับละ 1 บาท เป็นฉบับละ 2 บาท เป็นการลดต้นทุนการพิมพ์สลากลง เนื่องจากสามารถพิมพ์ให้น้อยลงได้ โดยมีรายได้เท่าเดิมหรือมากกว่าเดิม ประมาณ 100,000 บาทขึ้นไป ความจำเป็นในการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังสงครามทำให้ มีการเปลี่ยนแปลงการออกสลากอีกครั้งใน พ.ศ. 2489 โดยออกเดือนละ 3 งวด กำหนดออกทุกวันที่ 10 วันที่ 20 และวันที่ 30 ของเดือน ยกเว้นเดือนกุมภาพันธ์ออกในวันสิ้นเดือน ทำรายได้โดยยังไม่หักค่าใช้จ่ายประมาณ 1,200,000 บาทต่อเดือน (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, 2532: 41-42) เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนนำเงินออกมาใช้จ่าย และหารายได้ชดเชยจากส่วนที่สูญเสียไปในช่วงสงคราม การเพิ่มจำนวนครั้งของการออกสลากช่วยให้รัฐสามารถจำหน่ายสลากได้มากกว่าการออกเพียงเดือนละ 1 งวด เนื่องด้วยการออกสลากเดือนละ 2 งวด หรือ 3 งวด แม้ว่าจำหน่ายสลากได้ไม่หมด ก็ยังสามารถจำหน่ายได้และมีรายได้มากกว่าการออกสลากเพียง 1 งวด นอกจากนี้ การเพิ่มราคาจำหน่ายยังช่วยให้รัฐมีรายได้มากขึ้น แม้ว่าจะลดจำหน่ายการพิมพ์สลากลง

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ว่า สลากกินแบ่งรัฐบาลมีความสำคัญทางเศรษฐกิจเพราะเป็นเครื่องมือในการหารายได้ของรัฐ ในช่วง พ.ศ. 2476 - 2482 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการออกสลากกินแบ่ง จนนำไปสู่การจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่ทำรายได้จำนวนมากในปัจจุบัน

การออกสลากกินแบ่งอีกครั้งใน พ.ศ. 2476 เป็นเพราะเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบสืบเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การใช้จ่ายเงินจำนวนมาก โดยเฉพาะด้านการทหาร ปัญหาการส่งออกข้าวซึ่งเป็นรายได้สำคัญของประเทศ ประกอบกับการขาดดุลงบประมาณแผ่นดินติดต่อกันจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และยิ่งแย่ลงเมื่อเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกใน พ.ศ. 2472 เป็นต้นมา รัฐบาลจำเป็นต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจและจัดการแสวงหารายได้ให้รวดเร็วและมากที่สุด การออกลอตเตอรี่จึงเป็นวิธีหนึ่งที่มีผู้เสนอขึ้นเพื่อใช้ในการระดมทุนและนำเงินรายได้มาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ลอตเตอรี่ที่ออกครั้งแรกใน พ.ศ. 2476 คือ การออกลอตเตอรี่สภากาชาดสยาม มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือคนไข้อนาตาและเป็นค่าใช้จ่ายในการสาธารณสุขประชาชน การออกลอตเตอรี่ในครั้งนี้นับประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้เกิดการออกลอตเตอรี่อีกหลายครั้งตามมา รูปแบบการออก

ลอตเตอรี่ก่อน พ.ศ. 2476 เป็นการออกลอตเตอรี่ในโอกาสพิเศษ เป็นภาพลักษณ์ที่ดีในการออกลอตเตอรี่เพื่อ การกุศล และมีส่วนแบ่งรายได้ให้แก่รัฐ ขณะเดียวกันหน่วยงานที่ดำเนินการออกลอตเตอรี่ย่อมมีรายได้ไปใช้ ตามวัตถุประสงค์ของตนโดยไม่ต้องรอนงบประมาณของรัฐ การออกลอตเตอรี่ประสบความสำเร็จจนทำให้ หน่วยงานรัฐเริ่มดำเนินการออกลอตเตอรี่เพื่อหารายได้ในปีต่อมา

ภายหลัง พ.ศ. 2476 หน่วยงานรัฐมีนโยบายแสวงหารายได้โดยการออกลอตเตอรี่แบบประจำ เพราะ สามารถสร้างรายได้ในทุกครั้งที่ออกลอตเตอรี่ กระทรวงการคลัง และกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่ สำคัญที่สามารถแสวงหารายได้จากประชาชนทั่วประเทศและทุกชนชั้น จนถึง พ.ศ. 2482 กระทรวงมหาดไทย ยุติการออกลอตเตอรี่และโอนย้ายงานการออกสลากทั้งหมดไปให้กระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบ โดยจัดตั้ง สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลขึ้น ซึ่งตรงกับช่วงของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่มีนโยบายส่งเสริมให้รัฐ เป็นผู้ดำเนินการและลงทุนในกิจการต่าง ๆ เพื่อแสวงหารายได้ ดังนั้นสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงมีสถานะ เป็นรัฐวิสาหกิจ

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลประสบปัญหาในการจำหน่ายสลากและแสวงหารายได้ในช่วงแรก เนื่องด้วยสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ประชาชนสนใจเล่นสลากกินแบ่งรัฐบาลน้อยลง เนื่องจากกังวลเรื่องภัย สงคราม ประกอบกับสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไม่ดี รายจ่ายทางด้านกำนันประเทศที่สูงขึ้น ทำให้ ต้องปรับเปลี่ยนนโยบายในการออกสลาก จำนวนงวด จำนวนการผลิต รวมถึงราคาจำหน่าย เพื่อให้สามารถ แสวงหารายได้ได้มากขึ้นและลดต้นทุนการพิมพ์สลากลง โดยมีรายได้เท่าเดิมหรือมากกว่าเดิม ผลประกอบการ ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้จะทำรายได้ไม่ดิ่งแต่สามารถประคอง หน่วยงานได้ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง รัฐจึงจำเป็นต้องเพิ่มรายได้มากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อ ชดเชยรายได้ที่สูญเสียไปจากใช้จ่ายในสงคราม จึงปรับเปลี่ยนจำนวนครั้งการออกสลาก จากเดือนละ 2 งวด เป็น 3 งวด เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนนำเงินออกมาใช้จ่าย นอกจากนั้นยังลดจำนวนสลากลงและเพิ่มราคา จำหน่ายสลาก เพื่อลดต้นทุน จึงสามารถทำรายได้โดยประมาณ 1,200,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ของรายได้แผ่นดิน (สมศักดิ์ นิลนพคุณ, 2527: 90)

จากการศึกษาพบว่าสลากกินแบ่งรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจไทยมาทุกยุคสมัยในฐานะ เครื่องมือทางเศรษฐกิจที่รัฐใช้เพื่อแสวงหารายได้ ขณะเดียวกันวิกฤตทางเศรษฐกิจต่าง ๆ รายรับรายจ่ายของ งบประมาณ ปัญหาการส่งออกที่ลดลง ผลกระทบทางเศรษฐกิจภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลต่อการ ดำเนินนโยบายในการออกสลากในแต่ละสมัย รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการออกสลากจากการออกใน วาระโอกาสพิเศษไปสู่การออกประจำเพื่อที่จะแสวงหารายได้ให้มากขึ้นโดยที่ประชาชนไม่เดือนร้อน ทั้งนี้ ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ แม้ว่าไทยจะรับวัฒนธรรมการเล่นลอตเตอรี่มาจากตะวันตก แต่ขณะเดียวกัน ลอตเตอรี่หรือสลากกินแบ่งของไทยกลายเป็นเครื่องมือแสวงหารายได้ของรัฐเท่านั้น ในขณะที่การพนัน ลอตเตอรี่ที่ถูกกฎหมายแบบตะวันตกในหลายประเทศใช้เพื่อหาผลประโยชน์ในเกือบจะทุกภาคส่วน ทั้ง รัฐบาล บริษัทเอกชน ซึ่งส่วนหนึ่งเข้าใจได้ว่าภาครัฐบาลไทยเข้าควบคุมการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อให้สามารถ ควบคุมขั้นตอนและการเล่นพนันสลากกินแบ่งรัฐบาลไม่ให้มากเกินไปจนอาจเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา

รายการอ้างอิง

- 2455, (เมษายน - มิถุนายน). “ความเป็นมาของกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาล”. *ส่งเสริมวิชาการ*. 3(7): 22-23.
- คณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, สำนักงาน. 2562. **ศคร. จัดเก็บเงินนำส่งรายได้ครั้งแรกของปีงบประมาณ 2562 เกินเป้าหมาย 22%**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://drive.google.com/drive/folders/1nHYO3XKXDqSfNh5hM0eqP_f4zdsuLo6M, 17 เมษายน 2562.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัตติยา กรรณสูต. 2518. **เอกสารการเมือง-การปกครองไทย, พ.ศ. 2417 - 2477**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เทพชู ทับทอง. 2544. “ลอตเตอรี่ เมื่อแรกมีในเมืองไทย”. *ความรู้คือประทีป*. 3: 2-5.
- ธีรนุช พุศัคดีศรีกิจ. 2557. “บทบาทของความเชื่อโชคลางต่อพฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยใต้ดินของผู้บริโภคชาวไทย”. *Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. (7): 1348-1361.
- อัครงค์ อุดมไพจิตรกุล. 2541. “หวย หวย หวย”. *สังคมศาสตร์ มศว (2541)*: 15-30.
- พรเพ็ญ ฮันตระกูล. 2517. **การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-68)**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ นิลนพคุณ. 2527. **ปัญหาเศรษฐกิจของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และการแก้ไขของรัฐบาลระหว่าง พ.ศ. 2488 - 2498**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สลากกินแบ่งรัฐบาล, สำนักงาน. 2532. **50 ปี สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล: หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาสวันสถาปนาครบรอบห้าสิบปี วันที่ 5 เมษายน 2532**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.
- _____. 2542. **60 ปี สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล**. กรุงเทพฯ: สรวงกิจการพิมพ์.
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, สำนัก. **เอกสารกระทรวงมหาดไทย กองควบคุมเทศบาล เรื่องเงินสลากกินแบ่ง (2477 - 2481)**. (มท. 5.16.11.)
- _____. **เอกสารเบ็ดเตล็ด ราชกรีฑาสโมสรขอออกลอตเตอรี่**. (ม ร.6 บ.11/1.)
- _____. **เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาพิชัยดาบหัก ปรากฏพระราชนิพนธ์การพนันอันต้องห้าม**. หน้า 9. (สบ. 2.42/175.)
- _____. **เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาพิชัยดาบหัก พระยานันทิเสนสุเรนทรภักดี**. หน้า 1-4. (สบ. 2.52/167.)
- อรสรา สายบัว, พันธุ์อร จงประสิทธิ์ และ กรมศิลปากร. 2551. **วิชาอาชีพชาวสยาม**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- อานนท์ ตรังศรีชาติ. 2558. “ลอตเตอรี่ในสยาม”. *ความรู้คือประทีป*. 4: 24-31.
- อุบล จิระสวัสดิ์. 2517. **สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.